

5

SZÖVEGMESTER

Fogalmazás gyakorló

szövegalkotási feladatokhoz

SZÖVEGMESTER

Rozik Edit

Fogalmazás gyakorló

szövegalkotási feladatokhoz

5

Mozaik Kiadó – Szeged, 2018

Kedves Gyerekek!

Fogalmazást írni, szöveget alkotni izgalmas, kreatív tevékenység. Ahhoz, hogy gondolatainkat minél gördülékenyebben, változatosabban tudjuk formába önteni, gyakorlással jártasságra tehetünk szert.

A gyakorlókönyv fejezetei négy olyan szövegtípussal ismertetnek meg benneteket, melyekkel az iskolai tanulmányaitok során találkoztok: az elbeszéléssel, a leírással, a párbeszéddel és a levéllel. Kiadványunk segítségével alaposan megismerhetitek ezeknek a szövegtípusoknak a jellemzőit, felépítését, és a feladatsorok megoldása során lépésről lépésre haladva juthattok el ahhoz, hogy nehézség nélkül készítsétek el az iskolai fogalmazásaitokat.

A fejezetek elméleti bevezetővel kezdődnek, melyek rajzos formában röviden összefoglalják a szövegtípus jellemzőit.

A nyitó feladatok szemelvényeiben részletesen megfigyelhetitek az adott szövegtípus sajátosságait. Ezt követően pedig változatos feladatok sokaságán keresztül nyerhettek betekintést a szövegalkotás izgalmas világába. Bátran használjátok a fantáziátokat! A feladatokban érdeklődést keltő, különleges, gyakran humoros regény- és elbeszélésrészletekkel találkozhatok. Bízom benne, hogy kedvetek támad majd a teljes műveket is kézbe venni, elolvasni. Sok feladatban alkalmatok nyílik véleményt alkotni egy-egy témáról. A szövegalkotási készség fejlesztése mellett találkozhattok szókincsbővítő, a gondolkodást és a helyesírást fejlesztő feladatokkal is.

Megismerhettek számos szólást és közmondást, amelyek a középiskolai felvételi feladatsorban is előkerülhetnek. Javaslom, hogy sorban oldjátok meg a feladatokat, ugyanis olyan sorrendben kerültek egymás után, hogy segítségükkel valóban lépésenként sajátíthatjátok el a szövegalkotás fortélyait.

A fejezeteket záró feladatokban az addigi gyakorlás eredményeként bizonyára igényes, jól felépített és sokszínű szövegeket tudtok majd alkotni, és nemcsak írásban, hanem szóban is egyre pontosabban és könnyebben tudjátok magatokat kifejezni.

Remélem, kitartó munkátok jutalmaként egyre több sikerélményben lesz részetek a magyarnyelv- és irodalomórákon.

A Szerző

Az elbeszélés valós vagy kitalált eseményt mond el, tehát cselekménye van. Az események meghatározott helyszínen, időben, egy vagy több szereplővel történnek. Az elbeszélés három nagy egységből áll: bevezetés, tárgyalás, befejezés.

A bevezetés ismerteti a történet előzményeit időrendben. Előfordul, hogy kimarad a bevezetés, így a történet rögtön a közepén kezdődik, és később ismerhetjük meg az előzményeket.

A tárgyalásban fejtiük ki a mondanivalót. Több bekezdésből is állhat, ha valami változás, fordulat következik be a történetben. A történetet elbeszélheted:

jelen vagy múlt időben

E/1. vagy E/3. személyben

A befejezésben lezárjuk a gondolatokat.

1. Olvasd el az alábbi szöveget!

Megérkezett a tavasz, rügyet bontottak a bokrok, zöld lomb suhogott a langymeleg szélben. S ahogy az már lenni szokott az erdő rétjein, téli rejtekeükből előbújtak a tücskök is, rögvest komoly dolgukhoz, a hegedüléshez látva.

Csakhogy azon a tavaszon, miről én most regölni akarok nektek, másként tekeredett a sorsnak kereke! A réti tücskök közt egyszer csak bő szoknyás, pufók arcú, mosolygós asszonyság jelent meg, amúgy a semmiből előpukkanva.

– Legyetek üdvözölve, apró kis muzsikuskok – szólt. – Én a Hódfarok néne vagyok.

– Jó szél hozott, Hódfarok néne! – köszöntötték őt illendően a tücskök. – Mi járatban erre felé?

– Ég Atyácska egész nyáron tartó mulatságot akar rendezni odafönn, az Ég Sátrában, s ehhez muzsikuskokra van szüksége. Vállaljátok-e a munkát?

A tücskök biz' vállalták, azzal a feltétellel, hogy csak éjjel muzsikálnak, nappal viszont élelmet gyűjtögetnek télire. Hódfarok néne erre rábólintott, így az apró muzsikuskok egész nyárra felköltöztek az Ég Sátrába.

Ott aztán minden este rákezdték a nótára, s reggelig húzták a vendégseregnek a talp alá valót. Csakhogy a huncut Harmat Tündér pitymallatkor lopva eláztatta a tücskök kottáit, így szegényeknek nappal nem volt érkezésük élelmet gyűjteni, mert hangjegyeket kellett másolniuk, különben nem lett volna miből muzsikálni este.

Eltelt lassan a nyár, a tücsköket Hódfarok néne visszaköltöztette a rétre. De azok biz' sírtak keservesen, mert a raktáraik üresen álltak. Meghallotta ezt Ég Atyácska, s grabancon ragadta a Harmat Tündért, beköltöztette őt télire a tücskökhöz, dörgő hangon reáparancsolva:

– Ha nyáron volt érkezésed minden pitymallatra kottát áztatni, most lesz érkezésed a tücsköknek mézharmatot varázsolni, míg eljő a tavasz!

Így is lett. S ezért van, hogy a legédesebb harmatcseppek közelében mindig hallani a tücskök vidám ciripelését.

(Böszörményi Gyula: Tücskök mulatsága)

a) A szöveg alapján válaszolj a kérdésekre!

Bevezetés:

Kik a történet főszereplői?

Mikor és hol kezdődnek az események?

Tárgyalás:

Mi hoz változást a tücskök életében?

.....

Milyen következményekkel jár a tücskök munkavállalása?

.....

Befejezés:

Mi a történet megoldása?

b) Tagold a mesét! Különböző színekkel karikázd be azokat a bekezdéseket, amelyek a történet bevezetését, tárgyalását és befejezését alkotják! Színezd a téglalapokat az általad választott színűekre!

bevezetés tárgyalás befejezés

c) Foglald össze a három nagy egység tartalmát egy-egy tömör mondatban!

bevezetés:

tárgyalás:

befejezés:

d) Megadtuk a tárgyalás bekezdéseinek tartalmát. Állítsd időrendbe a megállapításokat!

- Hódfarok néne munkát ajánlott a tücsköknek.
- Harmat Tündér eláztatta a tücskök kottáit.
- A nyár elteltével a tücskök szorult helyzetbe kerültek.
- A réti tücskök között megjelent egy asszonyág.
- A tücskök egy feltételt szabva vállalták a munkát.

e) Kiemeltünk öt kifejezést a történetből, majd megfogalmaztuk néhányuk a jelentését. Írd az alábbi jelentések közül a megfelelőket az idézetek mellé! A hiányzókat fogalmazd meg te magad!

nem volt idejük rá

mesélni kívánok nektek

a nyaki résznél megmarkolta (a ruháját)

„regölni akarok nektek”

„másként tekeredett a sorsnak kereke”

„a semmiből előpukkanva”

„nem volt érkezésük”

„grabancon ragadta”

f) Milyen nézőpontból ismerhetjük meg az eseményeket? Pipáld ki a helyes választ!

- E/3. személyben mondja el a beszélő az eseményeket.
- E/1. személyben meséli el a főhős a történetet.

g) Írd a szövegből kiemelt szavak mellé az ellentétes jelentésű párjukat!

langymeleg ↔ pufók ↔

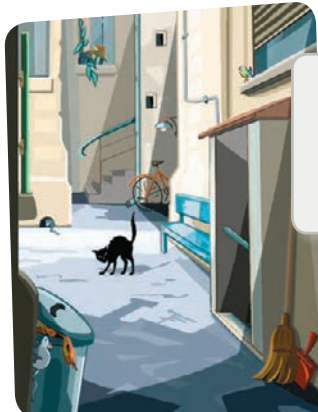
pitymallatkor ↔ rögvest ↔

A leírás tájak, tárgyak, természeti jelenségek, növények, állatok, emberek bemutatása.
A leírásban fontos szerepe van a mellékeveknek.

Leírásodban haladhatsz
közelről távolra vagy távolról
közelre.

Bemutathatsz valamit
lentől felfelé vagy fentről
lefelé haladva.

A bemutatás során haladhatsz
kívülről befelé vagy belülről
kifelé, valamint egy pontból is
körbenézhatsz.

1. Olvasd el figyelmesen a leírást!

A három kislegény most megpihent kissé. **Körülnéztek** a furcsa épületben, melynek üveg-tetején, üvegfalain beszűrődött a városi este halvány világossága. Furcsa, érdekes hely volt ez a nagy üvegház. Ők a **bal szárnyában** voltak, s **azon túl** még az **épület középrésze** következett, **majd a jobb szárnya**. **Véges-végig** nagy levelű, kövér törzsű fák állottak nagy zöld dézsákban. Hosszú ládákból a páfrány és mimóza tenyészett. A **középső rész** nagy kupolája alatt pedig legyezőlevelű pálmák meredtek **fölfelé**, s délszaki növényekből valóságos kis erdő állott **itt**. Az **erdő közepén** aranyhalas medence, a **medence mellett** pad. **Azítán** megint magnóliák, babérok, narancsfák, óriási páfrányok. Csupa erős, fojtó illatú növény, amely fűszeres szaggal tölti meg a levegőt. S a gőzzel fűtött nagy üvegcsarnokban állandóan csurgott-csöpögött a víz. Koppantak a cseppek a nagy, kövér leveleken, s amikor egy-egy nagy pálmalevél megzörrent, a fiúk mindig valami furcsa délszaki állatot véltek látni, amely itt futkos, ebben a meleg, nyirkos, sűrű kis erdőben, a zöld dézsák között.

(Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk)

a) Igaz vagy hamis? Írd a szövegrészlet alapján az állítások mellé!

- A négy fiú az üvegház növényeit szemlélte.
- A párás épületben erős szagú növények is voltak.
- Az aranyhalas medence mellett egy banánfa állt dézsában.
- A különleges növények között állatok éltek.

b) Válaszd ki (húzd alá), milyen haladási irány figyelhető meg az üvegház bemutatása során! Segítenek a szövegből kiemelt szavak.

közlelről távolra halad

távolról közlelrre halad

lentől felfelé halad

fentről lefelé halad

egy pontból körülnéz

haladás közben mutat be

c) Gyűjts szavakat, kifejezéseket a regényrészletből a táblázatokba!

Növények	Tulajdonságaik
pálmák	legyezőlevelű

Épület, hely, tárgyak	Tulajdonságaik
dézsák	nagy, zöld

Illatok

Fények, színek, érzések

d) Mondd más szavakkal!

kövér törzsű fák:

nagy, kövér levelek:

nyirkos kis erdő:

e) Készíts rajzot! Igyekezz a szöveghez hűen lerajzolni, mit láttak az üvegházba befutó fiúk!

2. Folytasd a tájleírásokat néhány mondattal! A táj bemutatásakor haladj a megadottak szerint!

a) fentről lefelé:

Madárzsivaj, surranó szárnycsapások hangja ütötte meg a fülem. Az égbolton gágogó V betűt pillantottam meg: vadludak vonultak csapatosan.

.....

.....

.....

.....

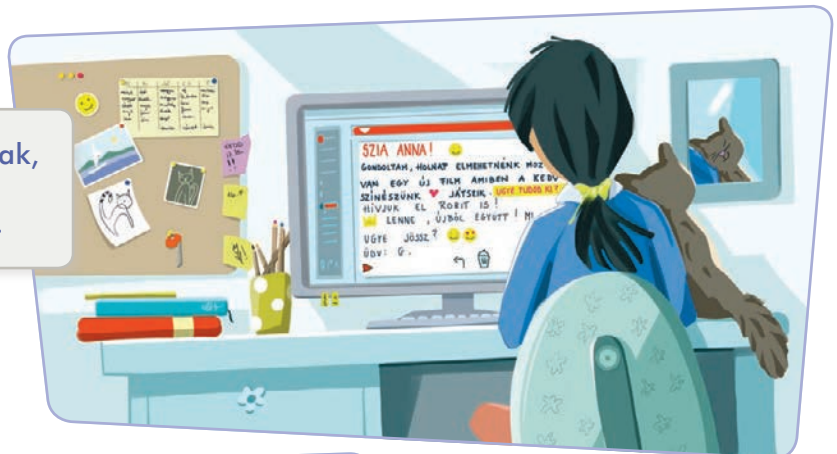
A levél az írásbeli kapcsolattartás eszköze a feladó és a címzett között.

A leveled lehet hagyományos, postai úton elküldött vagy elektronikus.

Mindkettő lehet magánlevél vagy hivatalos levél.

A magánlevél barátaidnak, ismerőseidnek szól; közvetlen hangvételű.

A hivatalos levél szervezetek, intézmények dolgozóinak szól; kötöttebb formájú, hangneme hivatalos, személytelen.

1. Olvasd el az alábbi leveleket!

A

Tisztelt Igazgató Úr!

Apáthy Ádám 5. c osztályos gyermekem 2018. február 14–28-ig sítáborban szeretne részt venni. Orvosi javaslatra utazik Eplénybe, hogy a hegyvidéki, tiszta levegőn tölthessen néhány hetet. Erre most egy alapítvány támogatásának köszönhetően lehetősége nyílik.

Szeretném Ádámot erre a két hétre az iskolából kikérni. Kérem Önt, járuljon hozzá a tanórákról való igazolt távolmaradásához.

Szeged, 2018. február 4.

Köszönettel:
Apáthy Norbert
Szülő

B

Kedves Anya, Apa és Öcsi!

Végre itt vagyunk Eplényben, a sítáborban!

Béla bácsi irányításával elfoglaltuk a szállást. Szuper a hely, épp ilyenre számítottam! Fűtött faházak, 4-6 ágyas szobák. Hamar összehaverkodtam a szobatársakkal.

Csodás a táj, szinte harapni lehet a friss levegőt. Nagyon hideg van, de hamar átmelegszünk, hála a különböző gyakorlatoknak és a forró teának.

Eleinte eléggé be voltam rezelve, de most már egyre biztosabban állok a léceken. Béla bá' egyfolytában biztat bennünket, különösen akkor, amikor esünk-kelünk. Remélem, mire vége lesz a tábornak, valamennyire sikerül megtanulnom síelni, és marad még egy-két lila folt nélküli testrészem.

Nagyon hiányoztok (főleg Öcsi állandó nyaggatása és anya főztje)! Jó lenne, ha Ti is itt lehetnétek.

Eplény, 2018. február 16.

Sokszor puszillak benneteket:

Ádám

Ui.: A kaktuszgyűjteményemet egyszer öntözzétek meg! Öcsi, csak addig tied a szobám, míg távol vagyok!!!

a) Hasonlítsd össze a két levelet, majd írd a betűjelüket a megfelelő helyre!

magánlevél hivatalos levél

b) Írd a levelekben a helyükre a levél jellegzetes részeinek nevét!

aláírás a levél tartalma elbúcsúzás keltezés megszólítás utóirat

c) Mi jellemző a két levélfajtára? Írd a szavakat a megfelelő helyre!

tisztelettudó, közvetlen, érzelemgazdag, tárgyilagos

magánlevél:

hivatalos levél:

d) Írd be a táblázatba, ki a fenti levelek feladója, címzettje! Fogalmazd meg tömören, miről szólnak a levelek!

	Feladó	Címzett	A levél tartalma
Hivatalos levél			
Magánlevél			

e) Egészítsd ki a hiányzó adatokkal a boríték címzését! A levélben nem szereplő adatokat te találd ki!

Eplény

Apáthy Norbert

TARTALOM

Elbeszélés	4
Leírás	24
Párbeszéd	46
Levél	66

